

JAGIELLONIAN UNIVERSITY
IN KRAKOW

Ramy prawne unijnej polityki wodnej

ERA - online workshop, 8 maja 2023

Mariusz Baran
Centrum Prawa Ochrony Środowiska
Uniwersytet Jagielloński

1

UNIwersytet JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

1. Przegląd unijnych aktów prawnych dotyczących ochrony wód
2. System ramowej dyrektywy wodnej
3. Specyfika instrumentów prawnych dotyczących ochrony wód

2

2

1. Woda ma zasadnicze znaczenie dla życia ludzi, zwierząt i roślin oraz dla funkcjonowania gospodarki
2. Ochrona wody i gospodarka wodna wykraczają poza granice poszczególnych państw
3. Woda nie jest jedynie produktem handlowym, lecz także wspólnym dobrem i ograniczonym zasobem, który należy chronić i wykorzystywać w zrównoważony sposób, zarówno pod względem jakości, jak i ilości
4. Zasoby wodne znajdują się pod dużą presją w związku z zapotrzebowaniem na wodę w różnych sektorach, takich jak rolnictwo, przemysł, turystyka, transport i energia

3

3

Cel polityki wodnej UE: zapewnienie dostępu do wody dobrej jakości dla wszystkich oraz dobry stan wszystkich części wód w całej UE, a także zagwarantowania ich zrównoważonego wykorzystania w perspektywie długoterminowej.

Kontekst prawny: polityka UE w zakresie ochrony zasobów wody słodkiej i morskiej oraz zarządzania nimi w oparciu o całościowe podejście ekosystemowe obejmuje dwa podstawowe akty prawne: ramową dyrektywę wodną (2000/60/WE - RDW) i dyrektywę ramową w sprawie strategii morskiej (2008/56/WE).

4

4

Kontekst prawny:

Ramowa dyrektywa wodna (2000/60/WE)

Uzupełnienie ram prawnych:

1. Wody podziemne (dyrektywa 2006/118/WE),
2. Substancje priorytetowe (dyrektywa 2013/39/UE),
3. Interkalibracja (ocena jakości): decyzja 2005/646/WE – rejestr miejsc; 2013/480/WE – wartości liczbowe,

Rozszerzenie zakresu:

1. Dyrektywa powodziowa (2007/60/WE),
2. Dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej (2008/56/WE)

5

5

6

6

"Stare dyrektywy"

Uchylone przez RDW, jak np. dotyczące jakości wód dla ryb i skorupiaków; jakości wody wykorzystywanej do poboru wody pitnej; zrzutów niebezpiecznych substancji

7

7

Inne dyrektywy:

Oczyszczanie ścieków komunalnych (dyrektywa 91/271/WE)

Woda pitna (dyrektywa 98/83/WE)

Woda w kąpieliskach

Nowa dyrektywa (2006/7/WE)

Stara dyrektywa (76/160/EWG)

Dyrektywa w sprawie azotanów (dyrektywa 91/676/EWG),

Zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola/instalacje IPPC (dyrektywa 2008/1/WE – obecnie dyrektywa 2010/75/UE),

Dyrektyw w sprawie środków ochrony roślin - zrównoważone stosowanie pestycydów (dyrektywa 2009/128/WE)

8

8

Zasady przewodnie prawa UE w zakresie wody:

- Ambitne cele środowiskowe, ale pozwalające na elastyczność w sposobie ich osiągnięcia,
- Ochrona wszystkich części wód (rzek, jezior, wód gruntowych, wód przybrzeżnych i morskich) w całej Europie, w oparciu o porównywalne zasady i cele oraz zapewnienie bezpiecznej wody pitnej i warunków sanitarnych,
- Jedne spójne ramy zarządzania dla wszystkich aspektów gospodarki wodnej, od jakości wody pitnej poprzez oczyszczania ścieków aż do ochronę przeciwpowodziową lub niedoborów wody,
- Długoterminowa podstawa planowania dla decyzji technicznych, finansowych i politycznych, od poziomu regionalnego i krajowego do poziomu UE,
- Europejskie prawodawstwo wodne jest neutralne w zakresie organizacji i własności wód

9

9

Prawne zobowiązanie do ochrony i przywrócenia jakości wód w całej UE:

*Ochrona wszystkich części wód powierzchniowych i gruntowych,
w tym wód przejściowych i wód przybrzeżnych*

Uwzględnienie wszystkich presji i wpływów na wody

Zarządzanie wodami na poziomie dorzecza

10

10

Ramowa dyrektywa wodna (RDW)

- Podejście (zarządzenie) oparte na dorzeczu,
- Koordynacja międzynarodowa,
- Ustalone cele środowiskowe w celu ochrony ekosystemów wodnych i uzasadnionych zastosowań (dobry stan do 2015 r., brak pogorszenia)
- Instrumenty: Plany Zarządzania Dorzeczem (ang. RBMP) i programy działań (PoM),
- Zasada zwrotu kosztów,
- Cykl planowania co 6 lat,
- Udział społeczeństwa

11

11

Derogacje:

- Art. 4 (4): termin 2015 r. - możliwe przedłużenie do 2021 lub 2027 r.,
- Art. 4(5): obowiązek osiągnięcia dobrego stanu - najmniej rygorystyczne cele dozwolone pod pewnymi warunkami,
- Art. 4(6): wymóg niepogarszania stanu - tymczasowe pogorszenie w przypadku przyczyn naturalnych lub "siły wyższej" może być dopuszczalne,
- Art. 4(7): wymóg niepogarszania stanu: stałe pogorszenie w następstwie nowych modyfikacji fizycznych cech części wód powierzchniowych lub zmiany fizycznych części wód powierzchniowych lub zmian poziomu części wód podziemnych, lub poziomu części wód podziemnych, lub brak zapobiegania pogorszeniu stanu pogorszeniu stanu części wód powierzchniowych

12

12

Wody podziemne

Cel: osiągnięcie dobrego stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych do 2015 roku.

Dyrektywa 2006/118 dotycząca ochrony wód gruntowych stanowi uzupełnienie RDW

13

13

Obowiązki państw członkowskich wynikające z RDW

1. Określenie części wód podziemnych na obszarze dorzeczy
2. Stworzenie rejestrów obszarów chronionych w obrębie obszarze dorzecza
3. Ustanowienie sieci monitorowania wód podziemnych
4. Ustanowienie Planów Zarządzania Dorzeczem (RBMP) dla każdego obszaru dorzecza i programów działań (PoM),

14

14

5. Ustalenie normy jakości wód podziemnych oraz wprowadza środki zapobiegające lub ograniczające wprowadzanie zanieczyszczeń do wód podziemnych.

6. Wyznaczenie kryteria jakości odnoszące się do oceny stanu chemicznego wód podziemnych oraz identyfikacji i odwrócenia znaczących i utrzymujących się trendów wzrostowych stężeń zanieczyszczeń

Państwa Członkowskie powinny ustanowić standardy na najbardziej odpowiednim poziomie uwzględniając warunki lokalne lub regionalne

15

15

Związki z RDW

Art. 16 RDW: określa "Strategie przeciwko zanieczyszczeniu wód". Wykaz substancji priorytetowych (wybranych spośród tych, które stanowią znaczne zagrożenie dla środowiska wodnego)

Art. 17 RDW: Szczególne środki mające na celu zapobieganie i kontrolę zanieczyszczenia wód podziemnych, zmierzające do osiągnięcia celu, jakim jest dobry stan chemiczny wód podziemnych zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. (b)

16

16

Obowiązki państw członkowskich:

Ustanowienie norm jakości wód podziemnych
Przeprowadzenie badań trendów zanieczyszczeń
Odwrócenie tendencji zanieczyszczeń w celu osiągnięcia celów środowiskowych do 2015 r.
Zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania zanieczyszczeń do wód podziemnych
Zapewnienie dobrego stanu chemicznego
Przegląd dyrektywy co 6 lat

17

17

Dyrektywa w sprawie środowiskowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej (dyrektywa 2008/105/WE)

18

18

Cel: ustanowienie norm jakości środowiska w celu ograniczenia stężeń niektórych substancji chemicznych, które stanowią znaczne zagrożenie dla środowiska lub dla zdrowia ludzkiego w wodach powierzchniowych w UE

Normy te są uzupełnione przez wymóg sporządzenia wykazu zrzutów, emisji i strat tych substancji w celu stwierdzenia, czy cele ograniczenia lub wyeliminowania takich zanieczyszczeń zostały osiągnięte.

19

19

Obowiązki państw członkowskich:

podjąć środki w celu zapewnienia, aby stężenia substancji, które mają tendencję do gromadzenia się w osadach i/lub faunie i florze nie wzrosły znacząco

20

20

Kontekst prawny

Art. 16 ramowej dyrektywy wodnej (RDW) wymaga:

- przyjęcia szczególnych środków przeciwko zanieczyszczeniu wody przez poszczególne zanieczyszczeniami lub grupami zanieczyszczeń stanowiącymi znaczne ryzyko dla środowiska wodnego lub za jego pośrednictwem na poziomie UE (substancje priorytetowe);
- Komisja ma zaproponować wykaz substancji priorytetowych i określić priorytetowe substancje niebezpieczne, a także dokonywać przeglądu tego wykazu co najmniej raz na cztery lata,
- Komisja przedkłada propozycje środowiskowych norm jakości (EQS), które mają być na poziomie UE oraz propozycje kontroli emisji.

Załącznik X do RDW: wykaz substancji priorytetowych

21

21

Normy jakości:

- Cel ogólny RDW: osiągnięcie dobrego stanu (dla wód powierzchniowych: dobry stan chemiczny + dobry stan ekologiczny) dla wszystkich wód w 2015 r.

Dobry stan chemiczny wód powierzchniowych oznacza spełnienie wszystkich środowiskowych norm jakości dla substancji chemicznych określonych na poziomie UE: 45 substancji priorytetowych + 8 innych substancji

- średnie roczne (AA) stężenia w wodzie
- maksymalne dopuszczalne stężenia (MAC)
- jednostka = normalnie µg/l
- wymóg monitorowania osadów oraz fauny i flory (ocena długoterminowa) (wytyczne ukończone w 2010)

22

22

Dyrektywa 2008/105/WE (zmieniona przez 2013/39/UE), która:

- ustala normy w wodach powierzchniowych dla wszystkich 45 substancji + 8 "niektórych innych zanieczyszczeń" (z dyrektywy 76/464/EWG)
- wprowadza pojęcie stref mieszania (wytyczne przyjęte w 2010 r.)
- przewiduje, że wykaz emisji, zrzutów i strat będzie stanowił bazę dla oceny celów zaprzestania i stopniowego wycofywania (wytyczne sfinalizowane w 2011 r.)
- zapewnia podstawę prawną dla wniosku Komisji w sprawie przeglądu wykazu substancji priorytetowych do stycznia 2011 r., w tym ustalenia norm jakości środowiska (zmienione wytyczne dotyczące sfinalizowane w 2011 r.)

Pierwszy przegląd priorytetów przeprowadzono pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku → 33 substancje priorytetowe w tym 13 priorytetowych substancji niebezpiecznych (decyzja 2455/2001/WE), rozszerzone w 2013 r. do 45

23

23

Podejście łączone do źródeł punktowych i rozproszonych (art. 10 RDW)

Art. 10 RDW: zrzuty do wód powierzchniowych są kontrolowane w przypadku źródeł punktowych i rozproszonych w oparciu o połączenie **kontroli emisji i norm jakości środowiska**

- Kontrole emisji, w tym dopuszczalne wartości emisji, oraz najlepsze praktyki środowiskowe określone w: IPPC, dyrektywie dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych, dyrektywie dotycząca azotanów, innych właściwych przepisach unijnych,
- EQS określone w dyrektywie EQS,

"Jeżeli cel jakościowy lub norma jakości (...) wymaga bardziej rygorystycznych warunków niż te, które wynikałyby z zastosowania kontroli emisji określonych w obowiązującym prawodawstwie, bardziej rygorystyczne kontrole emisji zostaną odpowiednio ustalone" (RDW art. 10(3))

24

24

Dyrektywa powodziowa (dyrektywa 2007/60/WE)

25

25

Celem :

ograniczenie ryzyka powodziowego dla zdrowia ludzi, środowiska naturalnego, infrastruktury i majątku, a także zarządzanie tym ryzykiem.

Obowiązek:

dokonywania ocen wstępnych w celu zidentyfikowania dorzeczy i obszarów wybrzeża, na których występuje zagrożenie, a następnie przygotowania map ryzyka powodziowego i planów zarządzania ukierunkowanych na zapobieganie, ochronę i gotowość.

Wszystkie te działania należy przeprowadzić zgodnie z ramową dyrektywą wodną oraz zawartymi w niej planami gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy.

26

26

Podejście trójstopniowe:

1. **Wstępna ocena ryzyka powodziowego** (mapy, doświadczenia z przeszłych powodzi, prognozy przyszłych powodzi, identyfikacja obszarów potencjalnego znacznego zagrożenia powodziowego)
2. **Tworzenie map powodziowych** (znajomość obszarów zagrożonych powodzi, różne scenariusze, mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego)mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego),
3. **Plany zarządzania ryzykiem powodziowym** (plany w celu zmniejszenia ryzyka powodziowego, obejmujące wszystkie elementy cyklu zarządzania ryzykiem powodziowym)

27

27

Zarządzanie ryzykiem powodziowym

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym uwzględniają wszystkie aspekty planów zarządzania ryzykiem powodziowym.....

.....z naciskiem na zapobieganie, ochronie i gotowości, w tym systemy wczesnego ostrzegania prognozach powodziowych.

28

28

Dyrektywa ściekowa (dyrektywa 91/271/WEG)

29

29

- Zbieranie i oczyszczanie ścieków we wszystkich aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) >2000;
- Oczyszczanie wszystkich zrzutów z aglomeracji o RLM >2000 bardziej zaawansowane oczyszczanie ścieków z aglomeracji o RLM >10000 w wyznaczonych obszarach wrażliwych i ich zlewniach.
- Wymóg uzyskania pozwolenia dla wszystkich zrzutów ścieków komunalnych, zrzutów z przemysłu przetwórstwa spożywczego oraz zrzutów przemysłowych do komunalnych systemów zbierania ścieków;
- Monitorowanie działania oczyszczalni ścieków i wód, do których odprowadzane są ścieki; oraz
- Kontrolowanie usuwania i ponownego wykorzystania osadów ściekowych oraz ponownego wykorzystania oczyszczonych ścieków w stosownych przypadkach.

30

30

Dyrektywa w sprawie jakości wody w kąpieliskach (dyrektywa 2006/7/WE)

31

31

Celem dyrektywy w sprawie jakości wody w kąpieliskach:

poprawa ochrony zdrowia publicznego i środowiska przy pomocy przepisów dotyczących kontrolowania i klasyfikacji (wg czterech kategorii) wody w kąpieliskach oraz przekazywania informacji na ten temat społeczeństwu.

Obowiązki państw członkowskich:

W sezonie kąpielowym państwa członkowskie zobowiązane są do pobrania próbek wody i oceny stężenia co najmniej d dwóch parametrów bakterii kałowych

Informowania społeczeństwa za pomocą profili wody w kąpieliskach o rodzaju i źródle zanieczyszczenia mającego wpływ na jakość wody w kąpielisku

32

32

Dyrektywa w sprawie wody pitnej (dyrektywa 2020/2184/UE)

dyrektywa zastąpiła poprzednią – z 1998 r.

33

33

Obowiązki państw członkowskich:

**Kontrola jakości wody pitnej za pomocą norm opartych na
najnowszych dowodach naukowych**

**Sprawne i skuteczne monitorowanie, ocena i egzekwowanie
jakości wody pitnej**

Zapewnienie konsumentom odpowiednich, aktualnych informacji

34

34

UNIwersYTET JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Dziękuję za uwagę

e'mail: m.baran@uj.edu.pl

35